

ОСОБЛИВОСТІ СПІВВІДНОШЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ЗАХОДІВ ТА НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

PECULIARITIES OF THE RATIO OF OPERATIONAL-SEARCHING MEASURES AND COVERED INVESTIGATIVE (DETECTIVE) ACTIONS

Головко М.Б., к.ю.н., доцент,
професор кафедри кримінального права та правосуддя
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Чернігівського національного технологічного університету

Пророченко В.В., студент юридичного факультету
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Чернігівського національного технологічного університету

У статті досліджуються загальні риси оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій, а також визначаються особливості їх співвідношення.

Автори наголошують, що питання вдосконалення українського законодавства, яке регламентує проведення оперативно-розшукових заходів, що обмежують конституційні права громадян є цілком виправданою. Це обумовлено не лише демократичними змінами у країні та світі, але й актуальністю надання пріоритетного значення оперативно-розшуковим (у тому числі оперативно-технічним) заходам боротьби зі злочинністю, а також теоретичними і практичними проблемами їхнього застосування.

Автори акцентують увагу, що чіткість та зрозумілість законодавчого закріплення і визначення фактичних та правових (юридичних) підстав проведення негласних слідчих (розшукових) дій у положеннях окремої норми закону буде сприяти їх однаковому розумінню, що у свою чергу є передумовою утвердження гарантій захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина у рамках кримінального провадження, а також економії часу та інших ресурсів слідчого, прокурора та слідчого судді.

Автори приходять до висновку, що основна відмінність негласних слідчих (розшукових) дій від оперативно-розшукових заходів полягає в тому, що негласні слідчі (розшукові) дії спрямовуються на збирання та перевірку доказів у той час як оперативно-розшукові заходи мають допоміжний по відношенню до перших характер. При цьому існує необхідність підвищення контролю з боку компетентних державних органів та посадових осіб у сфері кримінального провадження за додержанням законності при проведенні оперативно-розшукових заходів, в основі яких лежить негласний порядок їх здійснення, який потребує охорони прав та свобод всіх учасників кримінального провадження та інших громадян залучених у кримінальний процес.

Ключові слова: оперативно-розшукова діяльність, оперативно-розшукові заходи, негласні слідчі (розшукові) дії.

The article is devoted to the analysis of peculiarities of operational-searching activity and covered investigative (detective) actions.

The authors emphasize that the issue of improvement of the Ukrainian legislation regulating the conduct of operational-searching measures that restrict the constitutional rights of citizens is quite justified. This is due not only to the democratic changes in the country and the world, but also to the urgency of giving priority to operational-searching (including operational-technical) measures to combat crime, as well as theoretical and practical problems of their application.

The authors emphasize that the clarity and comprehensibility of the legislative fixing and determination of the factual and legal (legal) grounds for conducting covered investigative (detective) actions in the provisions of a separate rule of law will facilitate their unambiguous understanding, which in turn is a prerequisite for the assertion of guarantees of protection of rights, freedoms and the legitimate interests of the individual and the citizen in the context of criminal proceedings; and the saving of time and other resources of the investigator, prosecutor and investigating judge.

The authors conclude that the main difference between covered investigative (detective) actions and operational-searching measures is that covered investigative (detective) actions are directed to gathering and verifying evidence while operational-searching measures have ancillary to the first nature. At the same time, there is a need to increase the control by the competent state bodies and officials in the field of criminal proceedings for compliance with the law in conducting operational-searching measures, which are based on a tacit procedure for their implementation, which requires the protection of the rights and freedoms of all participants in criminal proceedings and other citizens involved in criminal proceedings.

Key words: operational-searching activity, operational-searching measures, covered investigative (detective) actions.

Постановка проблеми. В сучасних умовах функціонування вітчизняного суспільства реформування окремих галузей та інститутів виступає головною тенденцією розвитку правової системи України. Провідне місце у концепції реформування національного законодавства відведено модернізації боротьби зі злочинністю, перебудові її організаційних ключових засад. Одним із перших важливих кроків на цьому шляху стало прийняття нового Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України, який набрав чинності 20 листопада 2012 року, та, як результат, закріплення вітчизняної системи змагального кримінального судочинства.

Вирішення вихідних завдань, використання спільно способів і засобів, притаманних кожному виду діяльності з неминучістю ставить проблеми системності правового регулювання, суворого розмежування сфер реалізації правових норм, встановлення відповідних взаємозв'язків та обмежень. При цьому правова реальність повинна бути раціонально втілена у досконалому правовому регулюванні.

Практика застосування співробітниками правоохоронних органів новел КПК України окреслила низку проблем-

них питань. Одне з них, а саме співвідношення негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД) та оперативно-розшукових заходів (далі – ОРЗ) витікає з організаційно-правових засад взаємодії слідчих із працівниками оперативних підрозділів у процесі досудового розслідування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням різних аспектів ОРЗ та НСРД займалися такі вчені: В.В. Білоус, В.Д. Берназ, В.О. Білецький, О.В. Грибовський, С.О. Гриненко, Ю.М. Грошевий, О.М. Джужа, О.М. Дроздов, С.С. Кудінов, Б.Є. Лук'янчиков, Є.Д. Лук'янчиков, Є.М. Моїсєєв, М.А. Погорєцький, Є.Д. Скулиш, С.Р. Тагієв, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц, В.Ю. Шепітько, Р.М. Шехавцов та інші.

При цьому різні вчені робили акцент на окремих особливостях та характерних ознаках зазначених понять, у той же час питання співвідношення ОРЗ та НСРД залишилось недостатньо вивченим.

Мета статті - дослідити загальні риси ОРЗ та НСРД, а також визначити особливості їх співвідношення.

Виклад основного матеріалу. Увага до питання вдосконалення українського законодавства, що регламентує

проведення ОРЗ, які обмежують конституційні права громадян, є цілком виправданою. Це обумовлено не лише демократичними змінами у країні та світі, але й актуальністю надання пріоритетного значення оперативно-розшуковим (у тому числі оперативно-технічним) заходам боротьби зі злочинністю, а також теоретичними і практичними проблемами їхнього застосування.

Одним зі значних недоліків, який впливає на ефективність протидії злочинності, є відсутність у чинному законодавстві України нормативно визначеного поняття ОРЗ, їх переліку та чітко визначених правових підстав для їх проведення, не дивлячись на те, що поняття ОРЗ у теорії оперативно-розшукової діяльності, контррозвідки й розвідки, кримінального процесу, криміналістики, а також у законодавстві й практиці належить до фундаментальних категорій [1, с. 226–230].

Відповідно до положень статті 2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативно-розшукова діяльність (далі – ОРД) – це система гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів. При цьому ОРД, як специфічний вид державної діяльності, регламентується законодавством України, яке також визначає права і обов'язки суб'єктів, які здійснюють ОРД і контролюють цю діяльність [2].

Як наголошує В.О. Білецький, гласні заходи більш поширені як безпосередньо у самій ОРД, так і у практиці боротьби зі злочинністю для виявлення та фіксації фактичних даних про скоєні правопорушення, джерела доказів, розшуку осіб, які ухиляються від юридичної відповідальності. При цьому кримінально-процесуальним законодавством та законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначений вичерпний перелік підстав для проведення таких заходів. Разом з тим здійснення гласних ОРЗ може включати негласну мету [3, с. 142].

У наукових джерелах ОРЗ визначають як сукупність узгоджених, взаємопов'язаних і поєднаних між собою загальною метою та завданнями дій уповноважених законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» суб'єктів, що здійснюються переважно негласно шляхом використання оперативних сил, засобів, методів і форм [4, с. 139]. Це визначення є цілком логічним, оскільки відображає основоположні ознаки ОРД.

Є.М. Моїсєєв та О.М. Джу́жа визначають ОРЗ як комплекс оперативно-технічних науково обґрунтованих, законодавчо закріплених, гласних і негласних, тактично подібних методів, прийомів і способів отримання, перевірки і реалізації оперативної інформації для вирішення задач оперативно-розшукової діяльності [5, с. 107]. При цьому неоднозначне розуміння поняття ОРЗ у теорії призводить до негативних наслідків, оскільки у положеннях чинного законодавства, відомчих нормативно-правових актах і на практиці нерідко до ОРЗ відносять такі заходи, що не відповідають їх сутності та внутрішньому змісту.

На думку О.В. Грибовського, оперативно-розшуковий захід є лише одним із засобів ОРД. При цьому оперативно-розшукові засоби можна визначити як сукупність узгоджених, взаємопов'язаних і поєднаних між собою загальною метою та завданнями дій уповноважених законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» суб'єктів, що здійснюються переважно негласно шляхом використання оперативних сил, засобів, методів і форм [6, с. 186].

Застосування ОРЗ в Україні покладено на оперативні підрозділи правоохоронних органів та спеціальних служб, які визначені безпосередньо у статті 5 закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Таким чином, можна виділити наступні характерні ознаки притаманні ОРЗ:

По-перше, ОРЗ проводяться виключно державними органами та їхніми посадовими особами, які прямо визна-

чені в законі України «Про оперативно-розшукову діяльність».

По-друге, проведення ОРЗ спрямовано безпосередньо на вирішення завдань ОРД, визначених у статті 1 закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», що відрізняє їх від іншої діяльності державних органів, що здійснюють боротьбу зі злочинністю. При цьому ОРЗ проводяться у тому випадку, коли іншими засобами неможливо забезпечити вирішення таких завдань.

По-третє, мета ОРЗ повинна відповідати вимогам чинного законодавства та бути спрямована на забезпечення безпеки суспільства і держави, захист життя, здоров'я, прав і свобод людини, власності від злочинних посягань.

По-четверте, проведення ОРЗ передбачає наявність спеціальних підстав та умов, визначених статтею 6 закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

По-п'яте, ОРЗ можуть здійснюватися як гласно, так і негласно. Порядок організації та проведення ОРЗ у процесі ОРД розголошенню не підлягає.

По-шосте, право оперативного працівника на проведення конкретного ОРЗ регламентовано приписами статті 8 закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Не дивлячись на безсумнівну ефективність та важливість ОРД у боротьбі зі злочинністю, застосування ОРЗ пов'язане із потенційною небезпекою необґрунтованого обмеження прав особи. Порушення цих прав залишається однією із серйозних проблем нашого суспільства та зумовлює необхідність підвищення контролю уповноважених державних органів та посадових осіб за додержанням законності при проведенні ОРЗ, в основі яких лежить негласний порядок їх здійснення, що потребує забезпечення охорони прав та свобод людини.

У положеннях КПК України НСРД - це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених КПК України. При цьому НСРД проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб [7].

НСРД є різновидом слідчих (розшукових) дій, порядок застосування яких встановлено положеннями Кримінального процесуального кодексу України. При цьому вони здійснюються уповноваженими на те суб'єктами (слідчими, оперативними підрозділами за письмовим дорученням слідчого), без розголошення інформації про факт і методи їх проведення з метою виявлення, припинення, а також швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень [6, с. 187].

Науковці наголошують, що слідчі дії характеризуються певними ознаками, які дозволяють відмежувати їх від інших процесуальних дій, зрозуміти їхню сутність, внутрішній зміст та призначення: 1) мають пізнавальну спрямованість на отримання, фіксацію або перевірку доказів; 2) істотно зачіпають права та законні інтереси осіб, а тому деякі із них потребують погодження з прокурором або отримання дозволу слідчого судді; 3) порядок проведення закріплений у кримінальному процесуальному законі; 4) в необхідних випадках забезпечується державним примусом [8, с. 365]. На нашу думку, дані ознаки визначають основні особливості НСРД.

При цьому для НСРД основоположною ознакою є їх неочевидність, скритність (прихованість) від осіб, які в них не беруть участь, у тому числі й від співробітників слідчих і оперативних підрозділів, але передусім від об'єктів, відносно яких вони проводяться [9, с. 7].

Є.Д. Лук'янчиков та Б.Є. Лук'янчиков визначають НСРД як різновид слідчих (розшукових) дій, порядок проведення яких закріплений у процесуальному законі, мають пізнавальну спрямованість, істотно зачіпають права та законні інтереси осіб, в необхідних випадках забезпечуються

державним примусом і проводяться приховано від осіб, які не беруть участь у конкретному кримінальному провадженні [10].

Негласність слідчих (розшукових) дій означає їх прихованість передусім від осіб, стосовно яких вони проводяться, а також від інших осіб, які не беруть у них участі (у тому числі співробітників слідчих та оперативних підрозділів). Проведення слідчих (розшукових) дій у такій формі покликане забезпечити збирання відомостей про злочин і особу, яка його вчинила, встановити її місцезнаходження і місцезнаходження речей і документів, що мають значення для кримінального провадження, попередити протидію розслідуванню злочину, забезпечити безпеку учасників кримінального провадження і членів їхніх сімей у ситуаціях, коли шляхом проведення слідчих (розшукових) дій досягнення цих цілей є ускладненим або взагалі неможливим [11, с. 275]. Таким чином, негласні слідчі дії є способом збирання та перевірки фактичних даних.

Підставами для проведення слідчої дії є наявність достатніх відомостей, що вказує на можливість досягання її мети. При цьому можна виділити правові (юридичні) та фактичні підстави для проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Правові (юридичні) підстави проведення процесуальних дій мають два аспекти – широкий та вузький. У широкому аспекті під правовими (юридичними) підставами слід розуміти наявність відповідних законодавчих положень, що регламентують можливість проведення тієї чи іншої процесуальної дії слідчим, прокурором, судом (слідчим суддею). У вузькому розумінні, правовими (юридичними) підставами є відповідний процесуальний документ, складений відповідно до встановлених законом вимог, який надає право тому чи іншому суб'єкту здійснювати відповідну процесуальну дію. Фактичні підстави – це наявність достатніх відомостей, що обумовлюють необхідність виконання конкретних дій з метою всебічного, повного та неупередженого дослідження обставин кримінального провадження.

Чіткість та зрозумілість законодавчого закріплення та визначення правових (юридичних) підстав проведення НСРД у положеннях окремої норми закону сприяє їх однозначному розумінню, що у свою чергу є передумовою утвердження гарантій захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина у рамках кримінального провадження, а також економії часу та інших ресурсів слідчого, прокурора та слідчого судді.

Цікавою є думка Є.Д. Скулиша, який переконаний, що за своїм походженням НСРД є оперативно-розшуковими заходами. В їх основу покладено передбачену законодавством, із використанням специфічних методів та засобів, послідовність дій уповноважених суб'єктів, які спрямовані на виявлення, розкриття та припинення протиправних посягань.

На думку вченого, основоположним функціональним призначенням НСРД у сучасній системі кримінального процесу є забезпечення оптимальних шляхів використання у кримінальному провадженні інформації, здобутої із використанням негласних сил та засобів, якими послуговується ОРД [12, с. 16].

В цьому контексті необхідно зауважити, що практика застосування інституту НСРД відображає певну неготовність слідчих до їх самостійного проведення (під час досудового розслідування НСРД, як правило, проводять працівники оперативних підрозділів на підставі доручень слідчого чи прокурора), що обумовлено, по-перше, значним навантаженням слідчого (великою кількістю кримінальних проваджень), по-друге, відсутністю достатнього досвіду організації та проведення НСРД.

Окремо слід звернути увагу на нормативні приписи КПК щодо використання результатів ОРД у кримінальному провадженні. Зокрема, відповідно до положень ч.ч. 1 та 2 ст. 99 КПК України матеріали, в яких зафіксо-

вано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп осіб, зібрані оперативними підрозділами з дотриманням вимог закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», за умови відповідності вимогам ст. 99 КПК України, є документами та можуть використовуватися в кримінальному провадженні як докази [7].

Зазначені приписи КПК корелюють з положеннями ч. 2 ст. 7 закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», відповідно до яких у разі виявлення ознак злочину оперативний підрозділ зобов'язаний невідкладно направити зібрані матеріали ОРД, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому КПК України [2].

Аналіз норм КПК України 2012 року свідчить про відсутність (на відміну від КПК 1960 року) у слідчого повноважень щодо надання оперативним підрозділам доручень чи вказівок про проведення ОРЗ в інтересах швидкого, повного і неупередженого розслідування.

Поряд з тим, відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 7 закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» підрозділи, які здійснюють ОРЗ, зобов'язані виконувати письмові доручення слідчого, вказівки прокурора та ухвали слідчого судді, суду і запити повноважних державних органів, установ та організацій про проведення ОРЗ.

У той же час, ні вказаний закон, ні КПК України не містять норм, що регулюють порядок проведення ОРД після початку досудового розслідування. Більш того, в силу приписів ст. 41 КПК оперативні підрозділи здійснюють слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні лише за письмовим дорученням слідчого, детектива Національного антикорупційного бюро України чи прокурора та не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора [7]. Як наслідок, після початку кримінального провадження ініціативність оперативних підрозділів у боротьбі зі злочинністю фактично втрачається.

Поряд з тим, аналіз юридичних підстав закриття оперативно-розшукових справ, визначених у ст. 9-2 закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», свідчить про можливість проведення ОРД з метою оперативного супроводження кримінального провадження, оскільки вказаний закон не містить норм, відповідно до яких внесення відомостей до єдиного реєстру досудових розслідувань розглядається як підстава для закриття оперативно-розшукової справи. Навпаки, відповідно до п.п. 1, 2, 3 ч. 1 ст. 9-2 зазначеного закону оперативно-розшукова справа повинна бути закрита у разі виконання конкретних процесуальних дій та прийняття рішень у кримінальному провадженні: розшуку особи, яка переховувалася від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухилялася від відбування кримінального покарання; набрання законної сили вироком або ухвалою суду; закриття кримінального провадження слідчим, прокурором або судом [2].

Як слушно зазначає Д.М. Цехан, повноваження оперативного співробітника під час кримінального провадження значно ширші, ніж це відображено в КПК України. Зокрема, до компетенції оперативних підрозділів він відносить: встановлення осіб, які можуть бути допитані в якості свідків, про яких невідомо слідству; забезпечення негласним шляхом цілісності документів і предметів, які можуть бути використані як докази до їх процесуального вилучення; негласне встановлення фактів організації протидії досудовому розслідуванню та вжиття заходів щодо їх нейтралізації; організації отримання інформації від конфідентів про місце зберігання знарядь злочину і майна одержаного злочинним шляхом; встановлення осіб,

які входять до складу злочинної групи; надання слідчому інформації з оперативно-розшукових баз даних з метою розробки оптимальної стратегії досудового розслідування та прийняття конкретних тактичних рішень [13].

Не повинно бути ніяких перешкод для використання ОРЗ у рамках (або разом) із проведенням НСРД. Їх застосування має визначатися реальною слідчою ситуацією, вирішення якої, з одного боку, вимагає застосування процесуальних засобів доказування, непроцесуальних способів отримання фактичних даних. Поряд з тим, норми КПК 2012 року та закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» в частині регламентації питань взаємодії слідчих з працівниками оперативних підрозділів у процесі досудового розслідування потребують вдосконалення та законодавчого врегулювання з метою усунення наявних протиріч.

НСРД виступають різновидом слідчих (розшукових) дій. При цьому їхні основоположні риси є подібними. По-перше, НСРД є частиною процесуальних дій, що мають пошуково-розшуковий, пізнавальний та посвідчувальний характер. По-друге, їх проведення передбачене та регламентоване нормами КПК України. По-третє, вони здійснюються виключно суб'єктами, визначеними нормами чинного законодавства. По-четверте, їх хід та результати фіксуються у відповідних процесуальних документах. По-п'яте, вони проводяться з метою виявлення й закріплення фактичних даних і відомостей про їх джерела для отримання доказів у кримінальному провадженні або перевірки цих доказів.

Висновки. Слід зазначити, що основна відмінність негласних слідчих (розшукових) дій від оперативно-роз-

шукових заходів полягає в тому, що негласні слідчі (розшукові) дії спрямовуються на збирання та перевірку доказів, у той час як оперативно-розшукові заходи відносно негласних слідчих (розшукових) дій мають допоміжний характер.

Призначення оперативно-розшукових заходів у порівнянні із негласними слідчими (розшуковими) діями фронтальне та необмежене рамками кримінального провадження. Разом із тим призначення негласних слідчих (розшукових) дій локальне, оскільки не виходить за межі предмету кримінально-процесуального доказування.

Оперативно-розшукова діяльність має відмінну від негласних слідчих (розшукових) дій правову природу. Оперативно-розшукові заходи спрямовані на отримання інформації, яка дозволить у подальшому вирішувати завдання кримінального провадження. Одержана інформація може бути підґрунтям для формування джерел доказів, в тому числі й шляхом проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

З огляду на зазначені вище неузгодженості нормативно-правового характеру, вбачається за доцільне доповнити статтю 41 КПК України положенням наступного змісту: «Слідчий під час досудового розслідування уповноважений давати підрозділам, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність доручення і вказівки про провадження оперативно-розшукових заходів з метою забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування. Підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність зобов'язані виконувати письмові доручення слідчого про проведення оперативно-розшукових заходів».

ЛІТЕРАТУРА

1. Берназ В.Д. Правова природа, поняття та загальна класифікація негласних слідчих (розшукових) дій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Юриспруденція. 2013. № 5. С. 226–230.
2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>. (Дата звернення: 22.09.2019).
3. Білецький В.О. Оперативно-розшукова діяльність як наукова категорія та вид діяльності правоохоронних органів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 3. С. 141–144.
4. Погорєцький М.А., Сергєєва Д.Б. Негласні слідчі (розшукові) дії та оперативно-розшукові заходи: поняття, сутність і співвідношення. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2014. № 2. С. 137–141.
5. Оперативно-розшукова діяльність : [навч. посіб.]. [Є.М. Моїсєєв, О.М. Джужа]; ред. Д.Й. Никифорчук [та ін.]. К. : Прав. єдність, 2009. 309 с.
6. Грибовський О.В. Оперативно-розшукові заходи та негласні слідчі (розшукові) дії під час виявлення й фіксації одержання неправомірної вигоди. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 180–190.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (Дата звернення: 22.09.2019).
8. Кримінальний процес : підручник. Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін.; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. Х. : Право, 2013. 824 с.
9. Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні : [навчально-практичний посібник]. С.С. Кудінов, Р.М. Шехавцов, О.М. Дроздов, С.О. Гриненко. Х. : «Оберіг», 2013.
10. Є.Д. Лук'янчиков, Б.Є. Лук'янчиков. Визначення та система негласних слідчих (розшукових) дій. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2014. № 1(9). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14lydsrd.pdf>. (Дата звернення: 21.09.2019).
11. Білоус В.В. Поняття слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій / В.В. Білоус, В.Ю. Шепітько. *Криміналістика : підручник: у 2 т. / [В.Ю. Шепітько та ін.]; за ред. В.Ю. Шепітька*. Харків, 2019. Т. 1, § 1 розд. 16. С. 273–275.
12. Скулиш Є. Негласні слідчі (розшукові) дії за кримінально-процесуальним законодавством України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 2. С. 15–23.
13. Цехан Д.М. Соотношение оперативно-розыскной деятельности и уголовного производства. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 1. С. 44–49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vks_2016_1_7 (Дата звернення: 22.09.2019).